
CORPORATE FINANCE (7)

Терещенко Олег Олександрович

доктор економічних наук,

професор

corfinua@ukr.net

Тема 7. Фінансові та реальні інвестицій корпоративних підприємств

Література

- ✓ Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. – М.: ЗАО „Олимп - Бизнес”, 1997. – 1120с.
- ✓ Друри К. Управленческий и производственный учет: пер. с англ. – М.: ЮНИТИ – Дана, 2002. -1071 с.
- ✓ Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. К.КНЕУ, 2004. – 566с.
- ✓ Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібн. - К.: КНЕУ, 2003. - 554с.
- ✓ Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. - К.: КНЕУ, 2004. - 268с.
- ✓ Фінансовий менеджмент: Підручник. / За наук. Ред. Проф.. А.М. Поддєрьогіна. – К.КНЕУ, 2005. – 536с.
- ✓ Терещенко О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. – КНЕУ, 2013. – 407с.
- ✓ Brealey, R./ Myers, S.C./ Allen, F.: Corporate Finance, 8. Aufl., New York 2005.
- ✓ Copeland, T.E./ Weston, J.F./ Shastri, K.: Financial Theory and Corporate Policy, 4. Aufl., Bosten u.a. 2002.

ТЕМА 7

- Реальні інвестиції, порядок їх оцінки та здійснення.
- Визначення потреби у капіталі для фінансування необоротних активів.
- Довгострокові та поточні фінансові інвестиції.
- Статичні та динамічні методи оцінки доцільності інвестицій.
- Метод дисконтування грошових потоків (DCF).
- Метод внутрішньої ставки доходності (IRR).
- Розрахунок окупності інвестиційних вкладень та коефіцієнт прибутковості.
- Фундаментальний та технічний аналіз.
- Методи оцінки фінансових інвестицій для відображенні їх у фінансовій звітності.
- Справедлива вартість інвестицій.
- Застосування методу ефективної ставки відсотка при оцінці фінансових інвестицій.
- Оцінка фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

Сутність та класифікація інвестицій

Діюче законодавство України поділяє інвестиції на:

1. капітальні інвестиції - господарська операція, що передбачає придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших фондів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації - **реальні**;

2. фінансові інвестиції – господарська операція, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових документів. Даний вид інвестицій поділяється на:

прямі інвестиції – господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою;

портфельні інвестиції – господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку (за винятком операцій із скупівлі акцій як безпосередньо платником податку, так і пов'язаними з ним особами, в обсягах, що не перевищують 50 % загальної суми акцій, емітованих іншою юридичною особою, які належать до прямих інвестицій);

3. реінвестиції – господарська операція, яка передбачає здійснення капітальних та фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.

Питання. 2 Реальні інвестиції та порядок їх здійснення.

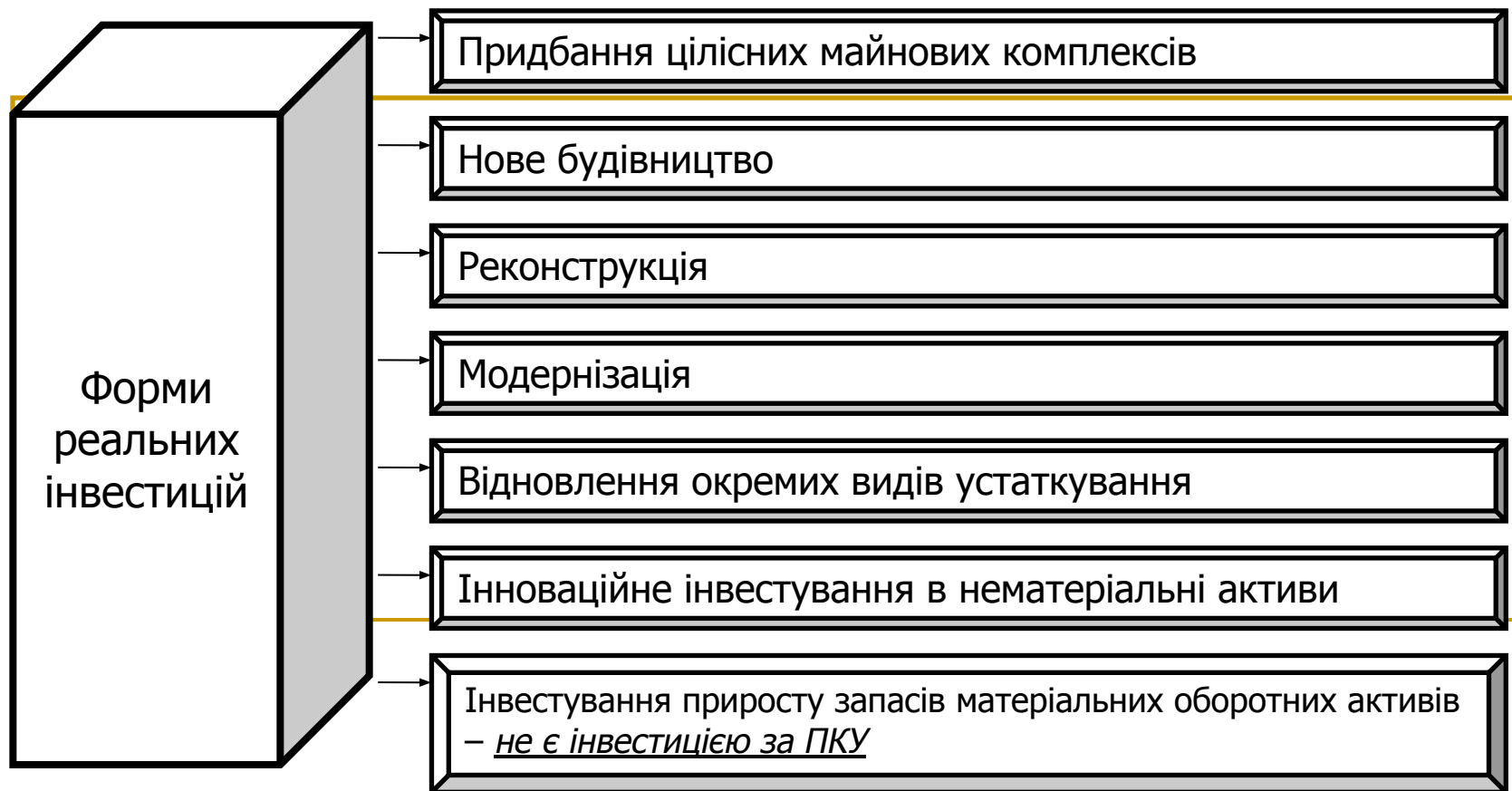

Рис. Форми реальних інвестицій

Реальні інвестиції та порядок їх здійснення.

На обсяги потреби в капіталі для фінансування основних засобів і нематеріальних активів

впливають такі фактори:

- вид діяльності (галузь);
- місце розташування підприємства;
- обсяги виробництва продукції та її види;
- первісна вартість активів, які заплановано придбати;
- вартість модернізації існуючих основних засобів;
- строк окупності інвестицій.

Базою для визначення потреби в капіталі для фінансування придбання основних засобів і нематеріальних активів є **план (бюджет) виробництва продукції**. Поряд з прогностичними обсягами виробництва і реалізації продукції на додаток до плану також наводиться перелік виробничих машин, обладнання, технічної документації, технологій, ноу-хау, будівель, споруд, які слід придбати для того, щоб забезпечити необхідний для виробництва планових обсягів продукції рівень технологічної потужності.

Реальні інвестиції та порядок їх здійснення.

Первісна вартість основних засобів і нематеріальних активів

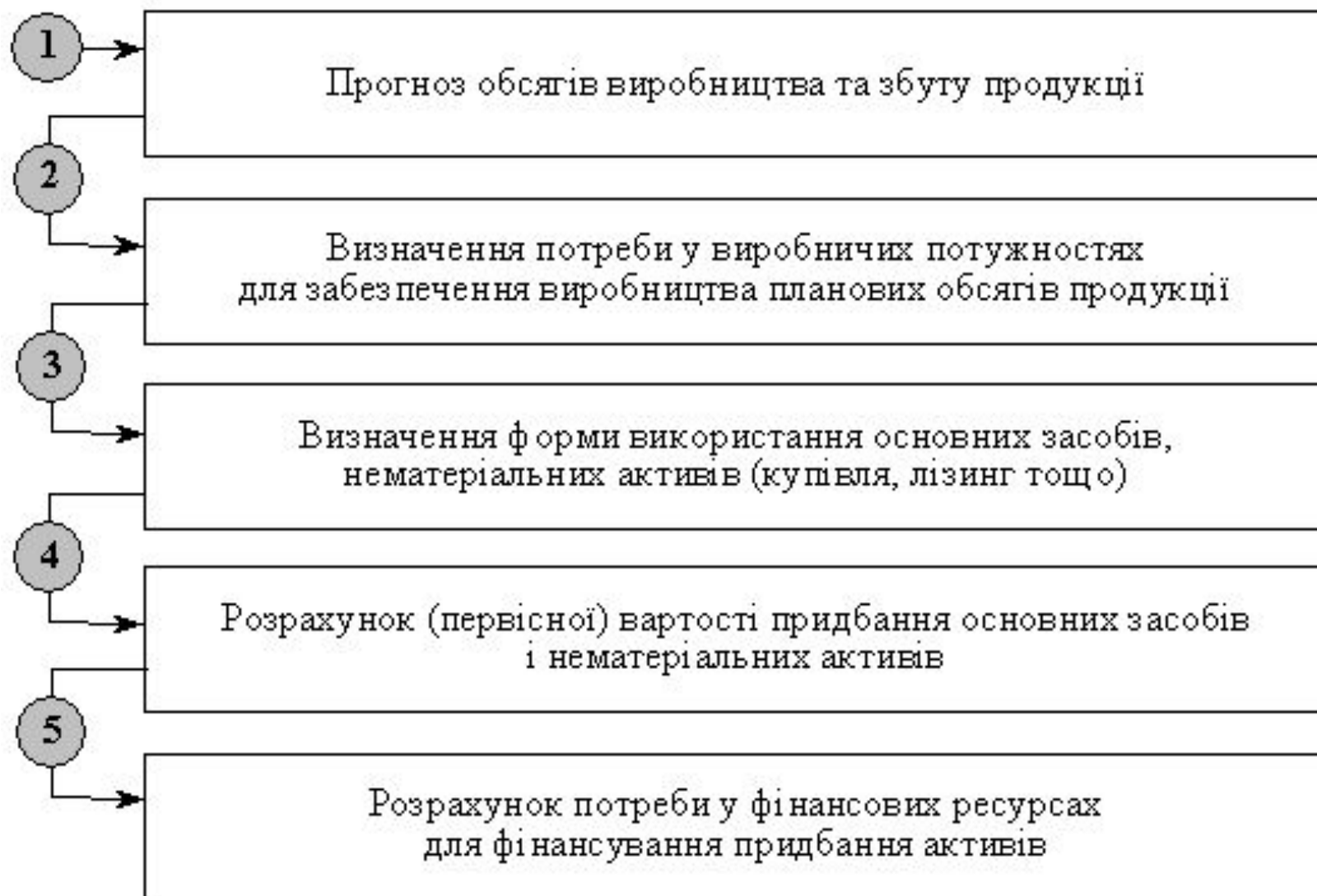
— це вартість окремих об'єктів основних засобів (нематеріальних активів), за якою вони зараховуються на баланс підприємства.

Кошти, заморожені в основних засобах і нематеріальних активах, повертаються на підприємство шляхом їх поступового віднесення на собівартість продукції (нарахування амортизації) та включення в ціну реалізації протягом тривалого періоду.

Первісна вартість включає такі види витрат:

- ✓ витрати на виготовлення чи придбання активів;
- ✓ транспортні витрати, пов'язані з доставкою засобів на підприємство;
- ✓ страхування під час транспортування;
- ✓ витрати, пов'язані з державною реєстрацією відповідних засобів (якщо це передбачено законодавством);
- ✓ митні платежі, інші непрямі податки, що не підлягають відшкодуванню;
- ✓ сплата комісійних винагород;
- ✓ вартість монтажу (спорудження, встановлення);
- ✓ витрати на реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення основних засобів;
- ✓ інші витрати, пов'язані з придбанням активів та доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання за призначенням.

Таким чином, капітал, необхідний для фінансування даних витрат, повинен бути мобілізований на довгостроковий період та повинен мати інвестиційний характер.

Порядок визначення потреби в капіталі для фінансування необоротних активів

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ

Фінансові інвестиції – вкладення коштів у фінансові інструменти (активи), переважно цінні папери, а також інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства, інвестиції у спільну діяльність без створення юридичної особи, придбання корпоративних прав інших підприємств, тощо.

Фінансові інвестиції:

- активна форма ефективного використання тимчасово вільного капіталу або
- інструмент реалізації стратегічних цілей, пов'язаних з диверсифікованою операційною діяльністю підприємства.

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ

Основні цілі фінансових інвестицій:

- ✓ одержання в майбутньому прибутку,
- ✓ перетворення вільних заощаджень у високоліквідні цінні папери,
- ✓ установлення контролю над підприємством-емітентом тощо

Особливості фінансових інвестицій

- здійснюється на більш пізніх стадіях розвитку підприємства, коли задоволені його потреби в реальних інвестиціях;
- дають можливість здійснювати зовнішнє інвестування в країні і за її межами;
- є незалежними видом господарської діяльності для підприємств реального сектора економіки
- дозволяє підприємству реалізувати окремі стратегічні цілі свого розвитку більш швидко та дешево
- підприємство має можливість вкладати кошти як в безризикові інструменти, так і в спекулятивні, і, таким чином, здійснювати свою інвестиційну політику як консервативний або агресивний інвестор;
- потребує мінімум часу для прийняття управлінських рішень порівняно з реальними інвестиціями (проектами);
- потребують активного моніторингу і оперативності у прийнятті рішень, оскільки фінансовий ринок має високі коливання кон'юнктури

Класифікація фінансових інвестицій

Довгострокові інвестиції - фінансові інвестиції на період понад один рік, а також інвестиції, що НЕ можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент:

- ❖ інвестиції, що утримуються до їх погашення
- ❖ інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства
- ❖ інвестиції у спільну діяльність

Поточні інвестиції — фінансові інвестиції терміном, що не перевищує одного року (до одного року), які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Еквіваленти грошових коштів — це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним обсягом зміни їх вартості

Оцінка доцільності інвестицій

Статичні методи (не враховують чинник зміни вартості грошей та базуються на показниках звітності):

- ❑ Порівняння прибутку
- ❑ Порівняння витрат
- ❑ Розрахунок рентабельності проекту

Динамічні методи (з використанням фінансової математики):

- ❑ Метод DCF (розрахунок чистої приведеної вартості)
- ❑ Метод IRR
- ❑ Розрахунок індексу прибутковості
- ❑ Розрахунок періоду окупності проекту
- ❑ Метод анuitету

Метод DCF в оцінці інвестиційних проєктів

- На основі дисконтування грошових потоків визначається внутрішня (фундаментальна) вартість активу.
- У короткостроковому періоді ринкова ціна активу може не співпадати з внутрішньою, однак, у довгостроковому періоді ці величини наближуються.

Метод DCF в оцінці інвестиційних проектів (активів)

Передбачає знаходження різниці між теперішньою вартістю майбутніх грошових надходжень, які генеруватиме проект та теперішньою вартістю усіх витрат на проект.

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} - I_0$$

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CiF_t}{(1+k)^t} - \sum_{t=1}^n \frac{CoF_t}{(1+k)^t}$$

Метод DCF в оцінці інвестиційних проектів (активів)

Залежно від виду активів, грошові потоки, що дисконтуються, можуть бути у вигляді:

- дивідендів;
- купонів (відсотків);
- CF від проекту;

Строк використання (експлуатації) об'єкта інвестицій

- Під строком використання активу розуміють період з моменту інвестування коштів у актив до моменту його вибуття та отримання грошової компенсації за нього з урахуванням правових, технічних та економічних вимог.
- Для інвестиційних розрахунків визначають економічний період використання активу – період, протягом якого інвестор планує отримувати економічні вигоди від використання об'єкта інвестицій з урахуванням технічних та юридичних обмежень до строків корисної експлуатації активів, а також додаткових економічних обставин:
 - очікуваних строків здійснення господарської діяльності та періоду контролю над активом,
 - стабільності галузі, в якій функціонує актив,
 - попиту та пропозиції на продукцію, яка є результатом експлуатації активу;
 - дій конкурентів тощо.

DCF (NPV): приклад

Підприємство планує здійснити фінансові вкладення в облігації зі строком погашення два роки. Облігації можна придбати з дисконтом у 10%, фіксована ставка відсотка за облігаціями складає 12% річних до номіналу зі щоквартальною виплатою доходів. Обсяг фінансових інвестицій складає 90000 тис. грн.; комісійна винагорода фінансового посередника за придбання та зберігання облігацій - 0,5% їх номінальної вартості (сплачується одночасно із придбанням облігацій). Середня ставка за депозитними вкладеннями на ринку складає 15 відсотків. Кумулятивна надбавка за ризики вкладень в підприємство-емітент складає 5 %.

DCF: вирішення прикладу

Проведемо оцінку доцільності інвестиційних вкладень у вказані облігації. Номінальна вартість облігацій складатиме 100000 грн.; комісійна винагорода фінансового посередника 500 грн.; квартальна сума відсотків складає 3000 грн. (3% за кожен квартал). Квартальна ставка дисконтування – 5%.

Період, n (квартал)	Грошовий потік від фінансових інвестицій, CF	Процентний фактор теперішньої вартості, $1/(1+r)^n$	Теперішня вартість очікуваних доходів, $CF_n/(1+r)^n$
1-й	3000	0,95238	2857
2-й	3000	0,90703	2721
3-й	3000	0,86384	2592
4-й	3000	0,82270	2468
5-й	3000	0,78363	2351
6-й	3000	0,74622	2239
7-й	3000	0,71068	2132
8-й	103000	0,67684	69715
Загальна теперішня вартість майбутніх грошових надходжень від здійснення інвестицій в облігації			87075
Загальна собівартість інвестиції			90500
Вартість інвестиції			-3425

IRR: Internal Rate of Return

- Підбирається ставка дисконтування (ставка вартості капіталу = WACC), за якої NPV (метод DCF) буде дорівнювати нулю.
- Одержана таким чином критична ставка дисконтування позначається як IRR.
- Якщо ставка доходності за альтернативними проектами (або ставка дисконтування) вища за IRR, то інвестиції в даний проект є не вигідними і навпаки.
- IRR має бути вищим за очікувану мінімальну ставку доходності.
- Інвестиційний проект є вигідним, якщо $IRR >$ за ставку дисконтування (WACC) для оцінюваного об'єкта. За даної норми доходності $NPV > 0$.
Це означає, що у разі, якщо IRR складає 22 %, то інвестиції вигідні, якщо ставка дисконтування не перевищує 22%, якщо ж ставка дисконтування (WACC) перевищуватиме 22%, то проект опиниться в зоні від'ємного NPV (див рисунок.). Якщо ставка дисконтування вища, ніж IRR, наприклад 23, то проект не вигідний, оскільки NPV за цих обставин менше нуля.
- Використання обох методів DCF та IRR мають однакові наслідки щодо інвестиційних рішень **(якщо інвестиції порівнюювані за обсягами та строками)**.
- Якщо існує декілька альтернативних проектів, де IRR більше за ставку дисконтування, то слід підбирати той проект, де більша різниця $IRR - WACC$.
- Якщо сума інвестицій різна, то слід обрати той проект, де буде більше значення NPV, отримане за DCF.

IRR

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1 + IRR)^t} - I_0 = 0$$

- Розрахунок IRR за методом фіктивних ставок дисконтування, які підбираються таким чином, щоб NPV змінювалася з (-) на (+)

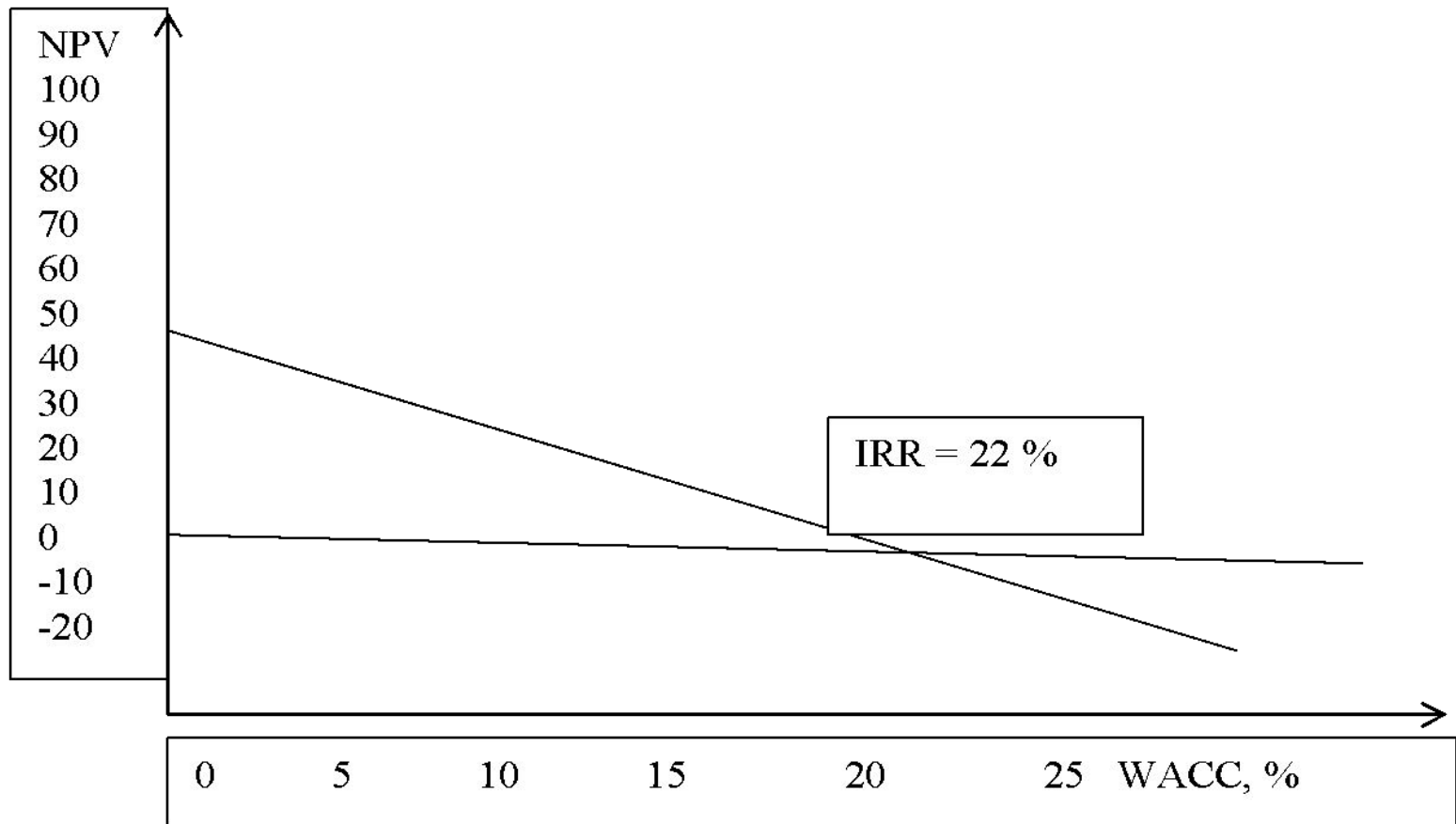
$$IRR = k_1 - NPV1 \cdot \frac{k_2 - k_1}{NPV2 - NPV1}$$

IRR

Розрахуємо внутрішню ставку відсотка (IRR). Для цього виконаємо розрахунки вартості інвестицій за використання двох пробних варіантів ставки дисконтування: 20 та 16% річних або відповідно 5 та 4 % квартальних: $re_1 = 5\%$; $re_2 = 4\%$.

Період, n (квартал)	Грошовий потік від фінансових інвестицій, CF	Процентний фактор теперішньої вартості, $k_1 = 5\%$	Теперішня вартість очікуваних доходів, $k_1 = 5\%$	Процентний фактор теперішньої вартості, $k_2 = 4\%$	Теперішня вартість очікуваних доходів, $k_2 = 4\%$
1-й	3000	0,952	2857	0,962	2886
2-й	3000	0,907	2721	0,925	2775
3-й	3000	0,864	2592	0,889	2667
4-й	3000	0,823	2468	0,855	2565
5-й	3000	0,784	2351	0,822	2466
6-й	3000	0,746	2239	0,790	2370
7-й	3000	0,711	2132	0,760	2280
8-й	103000	0,677	69715	0,731	75293
Загальна теперішня вартість майбутніх грошових надходжень від здійснення інвестицій в облігації			87075		93302
Загальна собівартість інвестиції			90500		90500
Вартість інвестиції (NPV)			NPV1 = -3425		NPV2= +2802

IRR: Internal Rate of Return

Різниця між IRR та DCF

Проект	Тип вартості	Собівартість інвестиції (млн.грн)	Період			NPV (WACC=10%)	IRR
			1	2	3		
А	Номінальна Теперішня	-100 -100	+47,5 +43,1	+47,5 +39,3	+47,5 +35,7	+18,1 млн. грн	20%
Б	Номінальна Теперішня	-200 -200	+89,0 +80,9	+89,0 +73,6	+89,0 +66,9	+21,4 млн. грн	16%
Б-А	Номінальна Теперішня	-100 -100	+41,5 +37,7	+41,5 +34,3	+41,5 +31,2	+3,2 млн. грн.	12%

Різниця між IRR та DCF

Обидва проекти (А та Б) є вигідними для підприємства, оскільки NPV по обох проектах перевищує нуль, а IRR перевищує ставку дисконтування.

Який із цих проектів є більш вигідний?

- Якщо керуватися критерієм NPV (метод DCF), то більш прийнятним є варіант Б, оскільки у цьому разі абсолютна сума NPV є більшою. Однак, для варіанту Б необхідною є більша сума інвестицій.
- Згідно з критерієм IRR вигіднішим є проект А. У цьому разі норма доходності підприємства вища, за меншого обсягу інвестицій.
- Додатковий обсяг інвестицій в 100 млн. грн, дає можливість отримати додаткову вартість в сумі 3,2 млн. грн., що відповідає 12% за критерієм IRR.

Це означає, що якщо зекономлені по проекту А кошти в обсязі 100 млн. можуть інвестуватися в альтернативні проекти з доходністю більше 12%, то проект А є більш вигідним. Якщо ж альтернативні можливості вигідного вкладення зазначеної суми коштів відсутні, то перевага має віддаватися проекту Б.

Якщо у підприємства є дефіцит фінансових ресурсів, і воно може залучити лише 100 млн. , то перевага віддається А.

Розрахунок індексу прибутковості

- Індекс прибутковості (ІП) – відношення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків по проекту до суми початкових інвестицій або:
- Відношення теперішньої вартості грошових надходжень по проекту до теперішньої вартості грошових видатків по проекту
- Індекс характеризує відносну прибутковість проекту

$$ІП = \frac{NPV}{I_0}$$

Критерій прийняття проекту:

- Індекс має бути вище 1.

Період окупності вкладень (Payback Period)

Статичний РВ: протягом якого часу мають повернутися вкладені в проект кошти.

Динамічний РВ: протягом якого часу має окупитися проект, щоб він мав сенс з точки зору теперішньої вартості.

Етапи:

1. Планування чистих грошових потоків по проекту, які очікуються протягом прогностичного періоду реалізації проекту;
2. Планування грошових потоків наростаючим підсумком;
3. Фіксування року, в якому наростаюча сума грошового потоку міняє знак з (-) на (+);
4. Кількість цілих років окупності відповідає останньому періоду, в якому зафіксоване від'ємне значення грошового потоку за наростаючим підсумком (4 роки);
5. Вирахування частки року, яка необхідна для повної окупності: здійснюється як відношення значення грошового потоку за наростаючим підсумком в останньому періоді з від'ємним значенням грошового потоку до прогностичного значення грошового потоку періоду, в якому наростаюча сума грошового потоку міняє знак з (-) на (+); $2900 / 6000 = 0,48$ року
6. Період окупності визначається як сума значень, отриманих на етапах 4 та 5. $PBP = 4 + 0,48 = 4,48$ роки

Період окупності вкладень (Payback метод)

Величина вкладень складає 15 млн. грн. Прогнозний обсяг чистих грошових потоків, які надійдуть у результаті реалізації інвестиційного плану у різних періодах розподілений нерівномірно. Ставка дисконтування складає 18%. Розрахуємо період окупності вкладень за статичним та динамічним (з урахуванням дисконтування) підходами (дані в тис. грн):

Період (роки)	Статичний підхід		Динамічний підхід		
	Cash-flow	CF нарост. підсумк.	Дисконт. множник	PV CF	<i>PV CF</i> <i>нарост. підсумк.</i>
0	-15000	-15000	-	-15000	-15000
1	1700	-13300	0,847	1440	-13560
2	1900	-11400	0,718	1364	-12196
3	3500	-7900	0,609	2132	-10064
4	5000	-2900	0,516	2580	-7484
5 (PB)	6000	3100	0,437	2622	-4862
6	6000	9100	0,370	2220	-2642
7	5500	14600	0,314	1727	- 915
8 (PBd)	4500	19100	0,266	1197	282
9	3500	22600	0,225	788	1070
10	2000	24600	0,191	382	1452

Метод ануїтету

- Метод рівномірного розподілу суми платежів протягом періоду реалізації інвестиційного проекту.
- Передбачає порівняння теперішньої вартості середньорічних надходжень із середньрічними витратами по проекту.
- Визначення суми ануїтету (a) здійснюється як добуток фактору ануїтету (Fa) на чисту приведену вартість грошових потоків.

$$a = NPV \cdot \frac{k \cdot (1 + k)^n}{(1 + k)^n - 1}$$

$$Fa \cdot \sum_{t=1}^n \frac{CiFt}{(1 + k)^t} \geq Fa \cdot \sum_{t=1}^n \frac{CoFt}{(1 + k)^t}$$

Оцінка фінансових інвестицій для відображення їх у звітності

	ДФІ	ПФІ
Боргові	1. За справедливою вартістю (як правило придбані з метою перепродажу і отримання доходу) 2. За методом ефективної ставки відсотка (тільки боргові ЦП, які утримуються до погашення)	1. За справедливою вартістю. 2. За методом ефективної ставки відсотка (тільки боргові ЦП, які утримуються до погашення)
Пайові	1. За справедливою вартістю. 2. За методом участі у капіталі (якщо інвестор має суттєвий вплив, інвестор має вплив на ФГД під-ва)	1. За справедливою вартістю (можуть бути і акції інших під-в, якщо придбані з метою отримання доходу, а не з метою контролю)

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПРАВО ВЛАСНОСТІ (залежно від ступеня впливу та контролю інвестора)

Рівень впливу інвестора	Метод оцінки
Інвестор не має суттєвого впливу або контролю (менше 20% голосів)	За справедливою вартістю
Інвестор має суттєвий вплив, але не здійснює контроль (від 20% до 50% голосів)	За методом участі в капіталі або за методом справедливої вартості
Інвестор здійснює контроль (більше 50% голосів)	За методом участі в капіталі або фінансові звіти консолідуються

Суттєвий вплив - повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики. Свідченням суттєвого впливу, зокрема, можуть бути:

- 1) володіння 20% або більше зареєстрованого капіталу;
- 2) представництво в раді директорів або аналогічному керівному органі;
- 3) участь у прийнятті ф-г рішень;
- 4) взаємообмін управлінським персоналом;
- 5) забезпечення підприємства необхідною техніко-економічною інформацією.

Справедлива вартість (Fair Value)

- справедлива вартість є найбільш адекватним критерієм оцінки активів.
- справедлива вартість активу – це сума, за якою він може бути реалізований у поточній транзакції між сторонами, що діють на добровільній основі, крім випадків ліквідації.
- IAS 32 визначає справедливу вартість як суму, на яку може бути обміняний актив або пасив між незалежними, добре обізнаними та зацікавленими контрагентами.
- справедливою вартістю цінних паперів є їх поточна ринкова вартість на фондовому ринку, а за її відсутності – експертна оцінка.

Стандарт 39: Підходи до визначення справедливої вартості

1. Справедлива вартість - ціна, узгоджена між зацікавленим покупцем та зацікавленим продавцем в операції незалежних сторін. Існування опублікованих цін котирування на активному ринку є, як правило, найкращим доказом справедливої вартості і якщо вони існують, їх застосовують для оцінки фінансового активу або фінансового зобов'язання;
2. Якщо ринок фінансового інструмента не є активним, суб'єкт господарювання встановлює справедливую вартість, застосовуючи метод оцінювання, який базується на застосуванні останніх ринкових операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами (якщо вони доступні), посиленні на поточну справедливую вартість іншого ідентичного інструмента, аналізі дисконтованих грошових потоків та моделі опційного ціноутворення.
3. Якщо з моменту проведення останньої трансакції ринкові умови змінилися, то справедлива вартість визначається із розрахунку ринкової ціни подібних фінансових інструментів.
4. У разі відсутності активного ринку, справедливую вартість інвестицій в інструменти власного капіталу можна достовірно оцінити, якщо а) змінюваність у межах діапазону обґрунтованих попередніх оцінок справедливої вартості є несуттєвою для цього інструмента або б) імовірність різних оцінок у межах цього діапазону можна обґрунтовано оцінити та застосувати до оцінки справедливої вартості. При цьому використовуються методи доходного та ринкового підходів.
5. Якщо не існує активного ринку для фондового інструменту, якщо неможливо достовірно визначити його справедливую вартість, то інструмент повинен бути оцінений за його історичною вартістю, за мінусом амортизації.

Оцінка фінансових інвестицій за методом ефективної ставки відсотка

ПФІ та ДФІ, які утримуються до погашення (боргові цінні папери)

відображаються на дату балансу за **амортизованою собівартістю** фінансових інвестицій, на основі методу ефективної ставки відсотка

Амортизована собівартість фінансової інвестиції — це собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Амортизація окремої фінансової інвестиції розраховується **за методом ефективної ставки відсотка** відповідно до якого сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою процента та добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток

Оцінка фінансових інвестицій за методом ефективної ставки відсотка

Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотка, що підлягає отриманню, і відображається у складі інших фінансових доходів або інших фінансових витрат з одночасним збільшенням або зменшенням балансової вартості фінансової інвестиції.

Якщо вартість придбання облігації або інших аналогічних ЦП перевищує їх номінальну вартість, то при кожному нарахуванні належного по них доходу (проценту) списується частина різниці між купівельною та номінальною вартістю, яка визначається залежно від періодичності одержання доходу.

Якщо вартість придбання облігації або інших аналогічних ЦП менше їх номінальної вартості, то при кожному нарахуванні належного по них доходу (проценту) частина різниці між купівельною та номінальною вартістю включається до доходу залежно від періодичності його одержання.

Приклад: облігації з дисконтом

Підприємство здійснило фінансові вкладення в довгострокові облігації іншого емітента.

Облігації придбані з дисконтом в 20000 грн.; номінальна вартість 100000 грн.; курс емісії (вартість придбання) - 80000 грн. Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена на рівні 10% річних (10000 грн). Погашення облігації відбудеться через 5 років. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року. Розрахуємо вартість інвестиції, за якою вона буде відображатися у фінансовій звітності підприємства. Ефективна ставка відсотка (інвестиції з дисконтом) складає 15,5%.

Період	Номінальна сума відсотка (за фіксованою ставкою), грн.	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн	Сума амортизації дисконту, грн. (гр.3- гр.2)	Амортизована собівартість інвестиції, грн
1	2	3	4	5
На момент здійснення інвестицій	-	-	-	80 000
За 1-й рік	10 000	12400	2400	82400
За 2-й рік	10 000	12772	2772	85172
За 3-й рік	10 000	13202	3202	88374
За 4-й рік	10 000	13698	3698	92072
За 5-й рік	10 000	14271	4271	96343

Приклад: облігації з премією

Облігації придбані з премією в 20000 грн.; номінальна вартість 100000 грн.; курс емісії (вартість придбання) - 120000 грн. Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена на рівні 10% річних (10000 грн). Погашення облігації відбудеться через 5 років. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року. Розрахуємо вартість інвестиції, за якою вона буде відображатися у фінансовій звітності підприємства. Ефективна ставка відсотка, (інвестиції з премією) складає 5,5%.

Період	Номінальна сума відсотка (за фіксованою ставкою), грн.	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн	Сума амортизації премії, грн. (гр.2- гр.3)	Амортизована собівартість інвестиції, грн
1	2	3	4	5
На момент здійснення інвестицій	-	-	-	120 000
За 1-й рік	10 000	6600	3400	116600
За 2-й рік	10 000	6413	3587	113013
За 3-й рік	10 000	6216	3784	109229
За 4-й рік	10 000	6008	3992	105237
За 5-й рік	10 000	5788	4212	101025

Довгострокові фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі

- інвестиції в **асоційовані підприємства** - в яких інвестору належить блокувальний (понад 25 %) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора;
- вкладенні в **дочірні підприємства** - що перебувають під контролем материнського (холдингового) підприємства (контроль - вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою одержання вигод від його діяльності). При вирішенні питання про віднесення підприємства до категорії дочірніх вирішальну роль відіграє ступінь впливу інвестора при прийнятті рішень стосовно ключових питань господарської діяльності об'єкта інвестування.
- вкладення в **спільну діяльність** - господарська діяльність зі створенням юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Метод участі в капіталі

Метод обліку фінансових інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення чи зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Фінансові інвестиції на дату балансу відображаються за вартістю, що визначається з урахуванням **зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування**, крім тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування.

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на суму, що є часткою інвестора в **чистому прибутку (збитку)** об'єкта інвестування за звітний період, із включенням цієї суми до складу доходу (втрат) від участі в капіталі.

У разі нарахування дивідендів інвесторам, балансова вартість фінансових інвестицій зменшується на суму визнаних дивідендів від об'єкта інвестування.

Приклад: метод участі в капіталі

Підприємство “А” є власником частки в 30 відсотків асоційованого підприємства “Б”. За звітний період чистий прибуток підприємства “Б” склав 150 тис. грн., з нього 100 тис. грн. спрямовано на виплату дивідендів, решта - на поповнення резервного капіталу, що, відповідно, збільшило власний капітал “Б”.

У фінансовій звітності інвестора результати діяльності асоційованого підприємства відобразяться наступним чином:

- довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі збільшаться на 15 тис. грн. (30% від 50 тис. грн);
- величина дивідендів “А” складе 30 тис. грн. (30% від 100 тис. грн.);
- доходи підприємства “А” від участі в капіталі складуть 45 тис. грн. (30 тис. грн. + 15 тис. грн)